

Teksti Maria Loikkanen

Kirjoittaja on Stephen Kingin Musta torni-sarjaa vuosikaudet odottanut ja seurannut uskollinen lukija.

Susannah-Mia – Mustan tornin tarina jatkuu

Stephen King: *Susannahin laulu*. Musta torni 6.

Tammi 2006. 473 s.

Suomentanut Kari Salminen.

ISBN 951-31-3380-X

SUSANNAHIN laulu, Stephen Kingin Mustan tornin kuudes osa, jatkaa tarinaa tarkalleen siitä, mihin se edellisessä osassa jäi. Ärtynyys oli melkoista *Callan susien* päättyessä kesken kaiken kuin seinään. Nyt kärsivällinen odottaja palkitaan päättämällä tarina, kuinkas muutenkaan, jälleen kerran kesken kaiken. Cliff hanger-tyyppisistä lopetuksista onkin tullut Musta torni –sarjan kautta Stephen Kingin tavamerkki, josta mies ei tunnu pääsevän eroon kunnes tarina on lopultakin jonakin onnellisena päivänä kerrottu kokonaan. Susannahin laulussa loppu ei kuitenkaan ole vielä näkyvissä, ja 'uskollisen lukijan' pitäisi jaksaa vielä vähän eteenpäin.

Varoituksen sanana uskolliselle lukijalle voidaan todeta, että seuraavaksi on luvassa juonipaljastuksia. Tietämättömyyteensä tyytyväisen lukijan kannattaakin palata tälle astialle vasta Susannahin laulun luettuaan. Tässä yhteydessä voi tietysti kommentoida, että hyvässä kirjallisuuskritiikissä ei tehdä juonipaljastuksia. Voikin todeta, että Musta torni –sarjaa koskevat kirjoitukseni lienevät enemmän esseeluontoisia raapustuksia, kuin varsinaisia kritiikkejä, ainakin mitä tekstien pituuteen tulee.

Susannahin laulu jakautuu karkeasti ottaen kolmeen eri tarinalinjaan. Kun Callan sudet päättyi siihen, että Susannahin sisällä oleva olento, Mia, pääsi Susannahista voitolle ja vei tämän muihin maailmoihin johtavasta ovesta mukanaan, alkaa tämä tarina luonnollisesti Susannah-Mian takaa-ajolla. Eddie Dean on hulluna surusta ja huolesta vaimonsa puolesta, mutta Roland ja Jake muistavat myös New Yorkin tyhjällä tontilla sijaitsevan ruusun – erään sortumassa olevan maailman voimakuksista – jonka olemassaolo on uhattuna. Niinpä hajonneen ka-tetin täytyy tehdä valinta – osan porukasta on suojeltava ruusua ja toisten on etsittävä ja pelastettava Susannah/Mia. Kolmikko saa apuvoimia isä Callahanin liittyessä joukkoon – seikka, jonka Roland tiesi jo miehen ensi kertaa tavatessaan. Ongelmana kuitenkin on maailmojen välinen ovi, jonka avaaminen saattaa osoittautua mahdottomaksi ilman Mustaa velhon lasia, jonka Susannah/Mia vei mennessään. Ovi saadaan kuin saadaankin auki, mutta samalla hetkellä asiat alkavat mennä pieleen. Siinä missä Rolandin ja Eddien piti etsiä Susannah, he ajautuvat 1980-luvun alun Yhdysvaltojen Maineeseen. Jake, Oi ja isä Callahan puolestaan löytävät itsensä New Yorkista vuonna 1999, jonne Susannah/Mia on paennut synnyttämään demoni-lastaan.

Susannahin laulun tarinarakenne on siinä mielessä rasittava, että kirjan nimen mukaisesti se keskittyy suurelta osin Susannahin ja Mian väliseen kamppailuun. Sen vierellä kulkee kaksi muuta tarinalinjaa, suurehkona rakenteena Rolandin ja Eddien tarina. Jaken, Oin ja isä Callahanin osuus tässä seikkailussa jää hyvin pieneksi. Vielä enemmän tarinassa häiritsee kuitenkin se, mistä oli nähtävissä viitteitä jos Callan susissa: Mustan tornin tarinaan on ilmestynyt metafiktiivinen elementti, joka voimistuu Susannahin laulussa. Metafiktiivisyys – itsensä tiedostavuus – ilmenee niin Callan susissa kuin Susannahin laulussakin lähinnä siten, että tarinan henkilöahmot tulevat tietoisiksi siitä, että 'he' ovat henkilöahmoja jonkun kirjailijan luomassa tarinassa. Toisin sanoen isä Callahan, Eddie ja Roland ovat kovasti tietoisia ja ymmällään siitä, että he tietävät olevansa

henkilöhahmoja Stephen King nimisen kirjailijan kirjoittamassa tarinassa nimeltä Musta torni. Tapahtumat huipentuvat siihen, että Eddie ja Roland Mainen seikkailunsa aikana tapaavat oman 'luojansa', eli kirjailija Kingin, joka on kovasti hämmästynyt nähdessään oman mielikuvituksensa tuotteet seisomassa kotipihansa nurmikolla.

No mikäs siinä. Hyvä mieli tulee siitä, että vaikka tarina kääntyy yllättäen itsensä tiedostavaan suuntaan, ei se mene siitä ainakaan täysin pilalle. Itse olin kuitenkin pettynyt tähän käänteeseen – tämä oli itseasiassa viimeinen asia jota tältä tarinalta odotin – joten ainakin tässä mielessä kuluneelle tarinarakenteelle (fantasialle tyypilliselle *questille* eli etsintäretkelle) rakentuva sarja pystyi tuottamaan yllätyksen. Pettymys johtuu ehkä lähinnä siitä, että metafiktiivisyys – kaikesta mahdollisesta kerrontatekniikkaan liittyvästä monimutkaisuudesta huolimatta – tuntuu kovin helpolta ratkaisulta.

Se mikä tässä tapauksessa erityisesti häiritsee, on metafiktiivisyyteen liittyvä eräänlainen pöyhkeys ja ylimielisyys Kingin tarinoiden arvottamista ajatellen: Susannahin laulussa tarina liikkuu selkeästi siihen suuntaan, että kaikki tarinat, joita kirjailija King on koskaan kirjoittanut ja tulee kirjoittamaan, ovat alisteisia Mustan tornin tarinalle, ja liittyvät *aina* jollakin tavalla Mustan tornin tarinaan. Viitteitä tästä on toki ollut jo vuosikausia nähtävissä pitkin ja poikin Kingin muuta tuotantoa – jossakin kirjassa on pieni poika, joka näkee unta nukkuvasta revolverimiehestä, toisessa taas Purppurakuningas (Crimson King) levittää pahuutta maailmaan, samainen kuningas, jonka pahat voimat työskentelevät Rolandin maailmassa Mustaa tornia vastaan.

Ylimieliseltä ja häiritsevältä tuntuu lukijan aliarviointi – se, kuinka Susannahin laulussa tuodaan esille vääntämällä vääntäen, että Mustan tornin tarinan paino-arvo on ollut viime vuosina Stephen Kingin henkilökohtaisessa vaakakupissa kaiken muun edellä. Tämä on sinänsä ymmärrettävää, onhan kirjailija työstänyt tarinaansa vuosikymmenet, ja Musta torni on hänen 'tarinoidensa tarina'. Itse haluaisin kuitenkin ajatella, että lukija ymmärtää tarinan tärkeyden vähemmästäkin vääntämisestä, ja lähtee seuraamaan tarinaa omasta halustaan ja vilpittömästä kiinnostuksestaan tarinaa kohtaan, ja ehkäpä myös kunnioituksesta tarinankertojaa kohtaan. Siinä vaiheessa kun loppu on jo näkyvissä, ei lukijalle enää tarvitse ruveta vääntämään rautakangesta, että tämä tarina on tärkeämpi kuin kaikki sitä edeltävät tai sen jälkeen tulevat – kuten Gileadin Roland asian kirjailija Kingille esittää. Vähempikin selittäminen riittäisi. Tällaisesta asioiden väkisin vääntämisestä tulee vaivautunut olo. Lisäksi itse tarina menee ikään kuin rikki, kun lähdetään hyppelämään sen ulkopuolelle väkinäisiltä tuntuvien intertekstuaalisten viittausten kautta – tähän voisi todeta, että mikäli kyseiset viittaukset sekä metafiktiiviset elementit hoidettaisiin kerronnan osalta tyylikkäästi, ne todennäköisesti vain vahvistaisivat tarinaa eivätkä rikkoisi sitä.

Lisäksi metafiktiivisyyden kautta varsinaisessa tarinassa tapahtuu vielä ns. kerronnan hierarkian tasojen sekoittumista, joka ilmenee henkilöhahmojen, kertojien ja kirjailijoiden keskinäisten suhteiden kautta. Niinpä Susannahin laulu onkin varsinainen sekametelisoppa. Isä Callahan ihmettelee voiko hänen elämänsä todellakin olla kerrottu kirjailija Kingin *Painajainen* – nimisessä kirjassa (*Salem's lot* 1975), ja Eddie lähestyy Rolandin kanssa 'kaikkien maailmoiden' toista keskusta, USA:n Mainessa sijaitsevaa kirjailija Kingin kotia, jonka pihalla kirjailija itse ottaa ja pyörtyy henkilöhahmot nähdessään. Ja sen jälkeen suhauttaa oluttölkin auki.

Eletään 1980-lukua, ja King on vasta aloittanut matkan kohti Mustaa tornia. Eddiestä hän ei ole vielä kuullutkaan, paitsi tietoisuutensa syvimmillä tasoilla: tämä paljastuu, kun Roland kokeilee hypnotisoimistempuaan mieheen. Luodin keinuessa revolverimiehen rystysillä King palaa

lapsuuteensa ja Mustan tornin juurille. Hyvin alkaneen, mutta kesken jääneen tarinan jarrut löytyvät lapsuuden peloista, sillä jo siellä Purppurakuningas on saanut kirjailijan otteeseensa. Purppurakuningas yrittää kertomuksen kirjoittamista estämällä hidastaa Rolandin ja tämän ka-tetin matkaa tornille. Mutta Roland kehoittaa kirjailijaa jatkamaan, ja tällä tavoin, samalla kun henkilöhahmo tapaa luojansa, hän (tai se) saattaa oman etsintäretkensä luomisprosessin vauhtiin.

Sekametelisoppa syntyy, kun kerronnallisia rajoja ylitetään, ja sitä kautta rakennetaan vielä uutta tarinaakin: yleensä kirjailija kirjoittaa tarinan ilman että henkilöhahmo kehoittaa häntä kirjoittamaan tarinan. Mitään uutta tämä tekniikka ei kuitenkaan kirjallisuuden ihmeellisessä maailmassa ole, henkilöhahmot ovat tavanneet kirjailijoitaan ennenkin, ja pyrkineet vaikuttamaan omiin kohtaloihinsa monta monituista kertaa aikaisemminkin. Joten Susannahin laulun metafiktiivisyys ja kerronnan hierarkian rikkominen eivät palvele ainakaan uuden kerrontatekniikan luomisena.

Itseäni metafiktiivisen tekniikan käyttö oudostuttaa lähinnä sen vuoksi, että tähän asti olen kuvitellut kirjailija Kingin kirjoittavan *tarinoiden* vuoksi (ja ehkä ihan pikkuisen myös rahan vuoksi), enkä 'kerrontatekniikan vuoksi'. Itse en ole törmännyt tällaisiin 'postmoderneihin, taideteoksen olemusta kommentoiviin kerrontatekniikoihin' Kingin tuotannossa aikaisemmin – en tosin kirjailijan aivan koko tuotantoa tunnekaan. Suoraan sanottuna metafiktio näyttää kovin älykkäältä suhteutettuna Kingin aiemmin harrastamaan perinteiseen tarinan kerrontaan, jota myös Mustan tornin saaga on tähän saakka ollut. Ennen kaikkea se oudostuttaa siksi, koska metafiktio ei sovi Kingille. Se ei "tunnu" oikealta. Se, että pitkä, eppiseen rakenteen omaava tarina yhtäkkiä hyppää aivan toiselle, itsensä tiedostavalle tasolle, tuo esille epäuskon ja ärtymyksen tunteet, koska tuntuu, että King ei hallitse tällaisia välineitä. Tähän mennessä tarina on vienyt aivan täysin mukanaan, ja kirjoja on tullut luettua suurella nautinnolla. Nyt kuvaan on astunut suoranainen pelko siitä, että koko juttu menee pilalle "koska kirjailijan pitää kikkailla".

Toisaalta, mitä sitten? Kun pohdinnat ovat tällä asteella, koko asian voisi jättää suosiolla sikseen – miten kirjailija voi tehdä työtään, jos hän kuuntelee "karmivaa kriitikkoa", joka kitisee jostakin asiasta vain koska ei pidä siitä? Ei mitenkään. Tässä yhteydessä voisi myös huomioida Kingin lievästi sanottuna tuotteliaan kirjailijan uran, ja uskoa hänen ratkaisuihinsa: luulisi, että mies tietää mitä tekee, kun kokemusta kirjoittamisesta on kertynyt vaatimattomasti muutaman vuosikymmenen ajalta. Ja voihan hyvinkin olla, että monet Kingin lukijoista pitävät asioiden saamista käännteistä – metafiktio avulla rakennetuista uusista ulottuvuuksista.

Tässä yhteydessä täytyy myös todeta, että King osaa todella hyvin kuvata ihmiselon tunteikasta puolta, joka tulee sarjassa useasti esille eleettömän yksinkertaisella, mutta silti niin koskettavalla tavalla. Suurimman vaikutuksen Susannahin laulussa tekee ehdottomasti Jakelle aina niin uskollinen eläinystävä Oi: kun mäyriäisen katkerat kyyneleet tippuvat hiekkaan eron hetken koittaessa, ei lukijallakaan jää silmät kuiviksi. Itkevä ihminen on yhtä, jotakin hyvin luonnollista, mutta itkevä eläin – se on jotakin toista. Se on jotakin hurjaa, ja koskettaa syvältä. Tästä pisteet Kingille.

Kokonaisuutta ajatellen ei vielä kannatta heittää kirvestä kaivoon – nähtäväksi jää kuinka pitkälle King on sarjan metafiktiivisiä piirteitä kehittänyt. Susannahin laulussa Roland ja Eddie jättävät kirjailijan kotitaloonsa unelmoimaan ja punomaan tarinoitaan, ja matka Mustalle tornille jatkuu. New Yorkissa Susannah on vankina Mian sisällä, ja demonilapsen synnytys on käsillä. Isä Callahanille, Jakelle ja Oille on tulossa kuumat paikat heidän astuessaan Dixie Pig –klubin ovesta sisään Susannahin/Mian perässä. Tähän tarina päättyykin, jättäen jälleen kerran lukijan jyrkänteen

reunalle seisomaan ja puremaan kynsiään. Voi raivo. Eipä auta muu, kuin odotella sitä seitsemättä ja viimeistä osaa.